

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Israel 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Denna rapport behandlar situationen för de mänskliga rättigheterna i staten Israel inom 1967 års gränser och det ockuperade syriska Golan. Israeliska myndigheters respekt för de mänskliga rättigheterna i det ockuperade Palestina behandlas i rapporten Mänskliga rättigheter i Palestina 2016.

Respekten för mänskliga rättigheter i Israel påverkas av ockupationen av Palestina och konflikterna med grannländerna. Landet befinner sig i permanent undantagstillstånd sedan 1948, vilket enligt israelisk rätt ger regeringen vissa särskilda befogenheter. Perioder med upptrappat våld såsom under Gazakriget 2014 och våldsvågen som eskalerade under 2015 medförde betydande utmaningar för hela det israeliska samhället, inklusive respekten för de mänskliga rättigheterna framför allt i det ockuperade Palestina. Denna problematik behandlas mer utförligt i rapporten Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Palestina 2016.

Staten Israel är uppbyggd enligt rättsstatliga principer. I internationella mätningar placerar sig Israel högt vad gäller god samhällsstyrning samt lag och ordning, även om det finns brister, exempelvis vad gäller korruption. Rättsväsendet är självständigt i förhållande till den verkställande och lagstiftande makten och fäller regelbundet avgöranden som går emot regeringens och parlamentets linje. För medborgare i Israel och bosättare på ockuperade Västbanken inklusive östra Jerusalem respekteras i stor utsträckning rättssäkerhetsgarantier. Personer på ockuperat område respektive personer som misstänks för säkerhetsrelaterade brott omfattas

inte av samma rättssäkerhetsgarantier. Det finns också en klyfta mellan formella garantier i lag och den verklighet som minoriteter i Israel möter.

Israel har ett demokratiskt styrelseskick med ett valsysteem som garanterar fria och rättvisa val. Politiskt deltagande och samhällsligt engagemang är generellt högt. Vissa grupper såsom kvinnor och minoriteter är i praktiken underrepresenterade.

Israel har ett aktivt civilsamhälle. Människorättsorganisationer har de senaste åren uttryckt oro för en gradvis urholkning av utrymmet för det civila samhället och beskriver ett alltmer polariserat samhällsklimat som gjort det svårare för organisationerna att verka, särskilt i frågor som rör ockupationen av Palestina.

Antalet frihetsberövanden utan rättegång i form av så kallat administrativt förvar ökade under perioden 2014-2016. Rätten till liv och kroppslig integritet respekteras i stor utsträckning för israeliska medborgare. Uppgifter förekommer om kränkningar av förbudet mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling, särskilt av palestinier, inklusive minderåriga. Endast ett fåtal av de anmälningar som görs om brott som begås av israeliska myndigheter eller civila mot palestinier i det ockuperade Palestina leder till utredning och lagföring.

Mötes- och föreningsfrihet respekteras i stor utsträckning. Religionsfriheten är fastslagen i Israels självständighetsförklaring, men den ortodoxa judendomen intar i praktiken en särställning, vilket har konsekvenser för de icke ortodoxa strömningarna i judendomen och för andra religioner.

Yttrande-, press- och informationsfrihet garanteras i lag. Medieklimatet är pluralistiskt och livligt och internetanvändandet utbrett.

Människorättsorganisationer har uttryckt oro för en trend av ökande politisk inblandning i mediemarknaden liksom utspel mot journalister och media från offentliga företrädare.

Israel håller en relativt god standard på utbildningsområdet och majoriteten av den israeliska befolkningen har god tillgång till hälso- och sjukvård. Levnadsstandarden i Israel är relativt hög. Inkomstklyftorna är dock stora och det finns väsentliga skillnader mellan olika befolkningsgrupper vad gäller rätten till arbete, hälsa, utbildning och tillfredställande levnadsstandard. De socioekonomiska förhållandena är generellt sämre för ultraortodoxa judar

och arabiska medborgare i Israel, särskilt beduiner. Diskriminering av arabiska israeler förtekommer i arbetslivet. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att förbättra socioekonomiska ojämlikheter.

Kvinnor har förhållandevis stark ställning i Israel, men är underrepresenterade i det offentliga livet, har lägre löner och utsätts för diskriminering på det familjerättsliga området. Homo-, bi-, trans- och queer-personers rättigheter har stärkts och i de större städerna råder generellt öppenhet mot hbtq-personer.

Israel är ett heterogent samhälle där olika befolkningsgrupper i stor utsträckning lever åtskilda liv, inom olika bostadsområden, med separata skolsystem och media. Den största minoriteten utgörs av den femtedel av befolkningen som är arabiska medborgare med arabiskt ursprung i Israel, varav många identifierar sig som palestinier och vilka inkluderar beduiner, nedan benämnda arabiska israeler. Den arabisk-israeliska befolkningen, särskilt beduiner, har generellt sett sämre förhållanden vad gäller politisk representation, inkomst, anställning, hälsa, utbildning, rätt till land och boende än den judiska befolkningen. Det finns också uppgifter om diskriminering mot minoriteter inom den judiska befolkningen, såsom judar av etiopiskt ursprung, ultraortodoxa samt judar med bakgrund i Mellanöstern och Nordafrika (*mizrahim*).

Israel har ratificerat flyktingkonventionen men har kritiserats för att rutinmässigt ge avslag eller underlåta att behandla asylansökningar samt för sin politik att få personer att lämna landet genom bland annat omlokalisering genom avtal med tredje land. Israel ger tillfälligt kollektivt skydd mot deportering. Cirka 40 000 personer med skyddsbehov, främst från Eritrea och Sudan, befinner sig i Israel illegalt och lever i många fall under utsatta förhållanden.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Israel har ett demokratiskt styrelseskick och är uppbyggt enligt rättsstatliga principer. Rättsväsendet är självständigt i förhållande till den verkställande och lagstiftande makten och faller regelbundet avgöranden som går emot regeringens och parlamentets linje. Rättssystemet består av religiösa och sekulära domstolar. De religiösa domstolarna behandlar familjerättsliga

frågor såsom giftemål, skilsmässa och vårdnadsfrågor. Det sekulära domstolssystemet består av civila och militära domstolar. Högsta domstolen, som har stort inflytande och åtnjuter högt förtroende hos den israeliska allmänheten, är högsta instans för alla domstolar. Alla individer, även de personer som inte är medborgare i Israel (inklusive palestinier), har direkt talerätt i Högsta domstolen mot i princip alla regeringens och myndigheters beslut och åtgärder, både vad gäller laglighet och skälighet. Domare tillsätts av presidenten efter att ha nominerats av en kommitté som består av tre domare från Högsta domstolen, två ministrar, två parlamentsledamöter och två representanter för Israels advokatsamfund. Processen är föremål för medias granskning och offentlig debatt.

Israel saknar en skriven författning. Ett antal så kallade grundläggande lagar fastställer friheter och rättigheter som i andra länder regleras i författningen. Högsta domstolen kan ogiltigförklara vanliga lagar som strider mot grundläggande lagar. Vissa rättigheter är också angivna i Israels självständighetsförklaring från 1948. Genom utsträckning av lagars och förordningars giltighet till bosättare på ockuperade Västbanken inklusive östra Jerusalem har bosättare samma rättigheter som israeliska medborgare i Israel. Det ockuperade syriska Golan har olagligen annekterats.

Israel befinner sig sedan 1948 i permanent undantagstillstånd, vilket ger regeringen befogenheter att i vissa fall fatta beslut utan att följa sedvanlig rättspraxis. Sedan 1996 krävs att undantagstillståndet utvärderas och godkänns årligen, vilket i princip sker automatiskt i parlamentet.

Ett antal institutioner säkerställer rättslig granskning av regering, förvaltning och andra viktiga samhällsfunktioner. Utöver Högsta domstolen finns Riksrevisorn, som sedan 1971 också fungerar som statlig ombudsman, samt Riksåklagaren, som granskar enskildas anmälningar mot statliga myndigheter och institutioner som faller inom deras behörighet. En ombudsmannafunktion för översyn av det israeliska domstolväsendet skapades 2003. Det finns exempel på att israeliska politiker är föremål för rättssystemets granskning. FN-kommittéer har återkommande rekommenderat att Israel etablerar en nationell myndighet för mänskliga rättigheter.

Israel har ett omfattande ramverk av lagar för att förebygga och lagföra korruption. Återkommande opinionsundersökningar visar att allmänheten är

oroad över hög korruption i landet. Enligt Transparency Internationals (TI) korruptionsindex 2015 ligger Israel på plats 32 av 168 länder. En rapport 2013 från TI visade att rättsväsendet, Valkommissionen och Riksrevisorn uppfattades ha högst integritet. Den offentliga förvaltningen, den verkställande makten och de politiska partierna uppnår lägre resultat. Ett antal korruptionsutredningar har lett till fällande domar, inklusive mot en före detta premiärminister.

Det finns en klyfta mellan formella garantier i lag och den verklighet som minoriteter upplever, särskilt arabiska israeler.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Israel är en parlamentarisk demokrati med ett valsysteem som garanterar fria och rättvisa val. Val till parlamentet sker vart fjärde år enligt proportionerlig representation, där hela landet utgör ett valdistrikt. I valet i mars 2015 var deltagandet 72 procent. Flerpartisystem råder och det finns en aktiv politisk opposition. Partier och individer som förnekar Israels judiska karaktär, motsätter sig demokrati eller uppviglar till rasism, diskvalificeras från att delta. Parlamentet har 2016 givits befogenhet att med tre fjärdedelars majoritet utestänga enskilda ledamöter på grundval av vissa åsiktsyttringar. Lagändringen har kritiserats för att rikta sig mot arabisk-israeliska parlamentsledamöter.

Presidenten är landets statschef. Posten är i allt väsentligt ceremoniell. Presidenten väljs av parlamentet för sju år och kan inte väljas om för en andra mandatperiod. Det senaste presidentvalet ägde rum 2014.

Den enskilde har möjlighet att delta i det offentliga livet, rösta och väljas i allmänna val, men vissa grupper möter flera svårigheter. I tankesmedjan Israel Democracy Institutes demokratiindex 2016 framgick att endast en liten del av befolkningen upplever att de har möjlighet att påverka regeringens politik. Undersökningen pekade också på en trend av lågt och minskande förtroende för statliga institutioner såsom regeringen, parlamentet, de politiska partierna och förtroendevalda.

Inget parti som huvudsakligen stöds av arabiska israeler har ingått i en regering och få arabiska israeler har seniora positioner i de politiska

institutionerna eller i media. Av 120 parlamentsledamöter är 17 stycken arabiska israeler (14 procent).

Det finns inga rättsliga hinder för kvinnligt deltagande i det politiska livet, men kvinnor, i synnerhet från minoritetsgrupper, är i praktiken underrepresenterade. Kvinnor tenderar att vara utestängda från eller kraftigt underrepresenterade i politiska partier som domineras av religiösa rörelser. Av regeringens 21 ministrar är fyra kvinnor (19 procent). I parlamentet är 33 av 120 ledamöter kvinnor (28 procent).

Israel karakteriseras som fritt i Freedom House index över frihet i världen 2016.

Det civila samhällets utrymme

Israel har ett aktivt civilsamhälle med mer än 40 000 registrerade civilsamhälleorganisationer, varav ett antal oberoende människorättsorganisationer. Människorättsorganisationer har uttryckt oro över vad man uppfattar som en gradvis urholkning av utrymmet för det civila samhället.

De senaste åren har parlamentet behandlat flera förslag som syftat till att begränsa civilsamhälleorganisationers möjligheter att ta emot utländsk statlig finansiering. En lag som antogs i juli 2016 och som väckt internationell kritik innebär särskilda rapporteringskrav för organisationer vars finansiering till över 50 procent kommer från utländska regeringar eller organ. Den så kallade Nakbalagen gör det bland annat möjligt att dra in statligt stöd till organisationer som inte erkänner Israel som en judisk och demokratisk stat. En tredje så kallade bojkottlag förbjuder israeliska medborgare och organisationer att i vissa fall offentligt förespråka och delta i bojkott av israeliska företag eller institutioner. Lagarna har återkommande kritiserats av människorättsorganisationer.

Det polariserade samhällsklimatet, inklusive att vissa organisationer av enskilda ledande politiker anklagats för att vara statens fiender, har gjort det svårare för organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter att verka, särskilt i frågor som rör ockupationen av Palestina. I *Israel Democracy Institutes* demokratiindex 2016 menar över två tredjedelar av de tillfrågade inom den judiska majoriteten att människorättsorganisationer skadar staten.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Förbud mot tortyr garanteras av domstolsprejudikat från 1999 men inte i lag. FN:s kommitté mot tortyr upprepade vid sin senaste granskning i maj 2016 uppmaningen till Israel att straffbelägga tortyr i lag i enlighet med definitionen i FN:s konvention mot tortyr. Kommittén framhöll också en tidigare rekommendation om att göra tortyrförbudet absolut och uttryckligen utesluta möjligheten att åberopa strafflagens bestämmelse om nödvärn som försvar för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling.

Israeliska medborgares rätt till liv och kroppslig integritet respekteras i stor utsträckning. Det förekommer dock uppgifter från människorättsorganisationer som Human Rights Watch, Amnesty International, B'Tselem, HaMoked och PCATI (Public Committee Against Torture in Israel) om kränkningar av förbudet mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling i samband med förhör, med framför allt palestinier, huvudsakligen av den israeliska säkerhetstjänsten. FN:s kommitté mot tortyr har kritiserat de metoder och tekniker som används av säkerhetstjänsten under förhör samt en bestämmelse i lagen om straffrättsligt förfarande som undantar misstänkta för säkerhetsrelaterade brott från kravet på att alla förhör ska videodokumenteras.

Enligt israelisk lag har häktade och fängslade rätt till förhållanden som inte skadar deras hälsa eller värdighet. Förhållandena i israeliska fängelser har kritiserats av israeliska justitiedepartementet, Högsta domstolen samt människorättsorganisationer. Kritiken gäller bland annat överbeläggning och trångboddhet, generande kroppsvisitationer samt begränsad möjlighet att ta emot besök och att kommunicera med nära anhöriga. Palestinska fångar protesterar återkommande mot så kallat administrativt förvar och fängelseförhållanden, bland annat genom hungerstrejker. I juli 2015 antogs en lag som gör det möjligt att tvångsmata hungerstrejkande fångar under vissa omständigheter, vilken kritiserats av människorättsorganisationer och FN.

Det principiella förbudet mot att utvisa människor till länder där de riskerar att utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (*non-refoulement*) har erkänts av Högsta domstolen. FN:s kommitté

mot tortyr har uttryckt oro över uppgifter om sudaneser och eritreaner som omlokaliseras under 2014 och 2015 enligt avtal med tredje land riskerade att skickas till sina hemländer. Kommittén uppmanade Israel att säkerställa att alla omlokaliseringsavtal med tredje land är transparenta och etablerar effektiva garantier mot att personer som omlokaliseras inte kommer att utsättas för tortyr.

Israel har ratificerat FN:s konvention om gränsöverskridande organiserad brottslighet och tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Handel med kvinnor och flickor för tvångsarbete och prostitution utgjorde tidigare ett stort problem, men har sedan 2005 minskat markant. Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att förhindra handeln och skydda offren.

Dödsstraff

Dödsstraff avskaffades 1954 för brott i fredstid, men finns kvar för vissa brott under krig. En person (Adolf Eichmann) har avrättats sedan statens tillkomst, vilket skedde 1962 relaterat till brott begångna under Förintelsen.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Frihetsberövande utan rättegång förekommer, främst i form av så kallat administrativt förvar, som har stöd i flera lagrum som en förebyggande åtgärd mot omedelbara hot mot allmän eller nationell säkerhet. En person kan placeras i administrativt förvar i upp till sex månader grundat på information som den frihetsberövade inte har rätt att ta del av. Förvarsperioden kan förlängas ett obegränsat antal gånger, med omprövning av beslutet var tredje månad.

Enligt statistik från organisationen B'Tselem, baserad på uppgifter från israeliska fängelsemyndigheten och militären, uppgick antalet personer i administrativt förvar i augusti 2016 till 644 personer, av vilka tio var under 18 år. Antalet personer som hålls i administrativt förvar har ökat markant från sommaren 2014, jämfört med perioden mellan 2010-2013 då antalet personer som hölls i sådant förvar varierade mellan drygt 130 och 320. Ökningen sammanfaller med ökade våldsamheter inom ramen för den israelisk-palestinska konflikten. Se vidare rapporten Mänskliga rättigheter i Palestina 2016.

En övervägande majoritet av de personer som hålls i administrativt förvar är palestinier från Västbanken som hålls i förvar under den administrativa försvarsordern som är en del av israelisk militärlag. Även palestinska och judiska israeler, de senare ibland med koppling till judisk extremism, kan också hållas i administrativt förvar. Ett fåtal palestinier från Gaza hålls i förvar under lagen om olagliga stridande från 2002. Den gör det möjligt att tillämpa administrativt förvar på obegränsad tid för icke-israeliska medborgare som bedöms ha deltagit direkt eller indirekt i fientlig aktivitet riktad mot Israel, eller tillhör en organisation som anses bedriva sådan verksamhet. Dessutom har administrativa förvar också använts i ett fåtal fall för israeliska judar under undantagstillståndslagstiftningen från 1979, ofta misstänkta för attacker mot arabiska israeler och palestinier.

Såväl FN:s kommitté mot tortyr som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter och ett flertal människorättsorganisationer har uppmanat Israel att se över sin lagstiftning, avstå från bruket av administrativt förvar, i synnerhet för minderåriga, och säkerställa att alla frihetsberövanden sker i enlighet med internationell rätt.

Enligt lagen om förhindrande av infiltration, som varit föremål för flera processer i Högsta domstolen, kan personer som olagligen passerat gränsen hållas frihetsberövade under tre månader. Om en person inte kan deporteras kan ensamstående asylsökande män under 60 år kvarhållas i förvar i ytterligare tolv månader, utan rätt att arbeta. De cirka 3 000 platserna på förvaringsanstalten Holot, etablerad 2013 för att kvarhålla asylsökande, är i princip fullbelagda. FN:s kommitté mot tortyr har i sin översyn 2016 uppmanat Israel att säkerställa att kvarhållande av personer som olagligen passerat gränsen bara sker när det är nödvändigt, proportionellt i varje enskilt fall och under så kort tid som möjligt. Människorättsorganisationer har kritiserat förhållandena på Holot.

Rättssäkerhet

Israelisk lagstiftning innehåller bestämmelser som ska garantera rätten till en rättvis rättegång. Tilltalade har rätt att betraktas som oskyldiga tills motsatsen bevisats, att få veta vad de anklagas för samt rätt att konsultera en försvarare. Enheten för offentliga försvarare inom Justitieministeriet påtalade dock i sin senaste årsrapport att det förekommer att polisen underlåter att informera om rätten till en försvarare. Ovan angivna rätts säkerhetsgarantier omfattar inte till fullo de som misstänks för säkerhetsrelaterade brott. Vid

säkerhetsrelaterade brott kan till exempel den tilltalade nekans att få träffa en advokat upp till 21 dagar.

De lagliga möjligheterna att hålla personer i förvar i Israel utan rättslig prövning (häktning) är begränsade och inskränker sig till 24 timmar. Personer misstänkta för säkerhetsrelaterade brott kan dock hållas upp till 96 timmar innan de har rätt att få frihetsberövandet prövat av en domare. Rättegångar är som huvudregel offentliga, men undantag görs vid bland annat mål som rör säkerhetsfrågor.

För judiska medborgare i Israel och bosättare på ockuperade Västbanken, inklusive östra Jerusalem, respekteras i stor utsträckning rättssäkerhetsgarantierna. Detsamma gäller i princip minoritetsgrupper som är bosatta i Israel och det olagligen annekterade syriska Golan.

Straffrihet

Endast ett fåtal av de anmälningar som görs om brott som israeliska myndigheter eller civila begår mot palestinier i Palestina leder till utredning och dom (se vidare rapporten Mänskliga rättigheter i Palestina 2016).

Vad gäller straffrihet för brotten tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling, samt oproportionerlig användning av våld, har såväl FN:s kommitté mot tortyr som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanat Israel att genomföra grundliga och oberoende utredningar av alla anmälningar. Detta eftersom endast ett fåtal anmälningar har lett till utredning och dom. Människorättsorganisationer noterade vid översynen i kommittén mot tortyr 2016 att det israeliska undersökningssystemet är långsamt, ineffektivt och fragmentiserat beroende på om den påstådda förövaren tillhör polisen, säkerhetstjänsten, militären eller fängelsetjänsten.

Vad gäller straffrihet för krigsförbrytelser och andra brott enligt folkrätten uppmanade FN:s kommitté för mänskliga rättigheter vid sin granskning 2014 Israel att tillse att rekommendationerna i den israeliska Turkelkommissionens rapport implementeras för att Israel ska leva upp till sina förpliktelser enligt folkrätten.

Yttrande- press- och informationsfrihet, inklusive på Internet

Yttrande- press- och informationsfrihet garanteras i lag och genom domstolsprejudikat. Möjligheten att uttrycka sina åsikter utan rädsla för

ingripanden är god i Israel. Debatten är livlig. Samtidigt finns tendenser till ett hårdnande och mer polariserande klimat. Parlamentet har som nämnts ovan de senaste åren godkänt flera lagförslag som kritiserats av människorättsorganisationer för att inskränka yttrandefriheten. Bland annat har parlamentet givits befogenhet att med tre fjärdedelars majoritet utestänga ledamöter på grundval av bland annat vissa åsiktsyttringar. Uppmärksammandet av Nakba på Israels självständighetsdag har på olika sätt försvårats och förespråkande av bojkott av Israel har belagts med skadeståndsansvar.

Den israeliska allmänheten är aktiva nyhetskonsumenter och medielandskapet reflekterar det pluralistiska israeliska samhället. Även om israelisk press beskrivs som friast i regionen finns betydande inskränkningar. Information som bedöms hota statens säkerhet är underkastad militär censur genom ett avtal mellan israelisk militär och media. I praktiken kringgås dock censuren genom att information läcks till utländska medier som sedan citeras i israeliska medier. En domstol kan också utfärda så kallade *gag orders*, med förbud mot att publicera känslig information från en utredning eller rättegång. Sådana förbud kan ibland vara svepande och kringgärdas inte av samma stränga juridiska kontroll som den militära censuren.

Även om domstolar tenderar att döma till fördel för journalister fortsätter media att vara föremål för rättsliga åtgärder, särskilt förtalsanklagelser. Trots att förtalsanklagelser sällan leder till fällande dom har människorättsorganisationen Acri uttryckt oro över risken för ökande självcensur hos journalister. Acri har också pekat på en oroande trend av utspel och anklagelser från offentliga företrädare som syftar till att ifrågasätta kritiska journalister och medias trovärdighet. Hot och förföljelser av journalister är ovanligt, dock med undantag för reserestriktioner och uppgifter om trakasserier genomförda av säkerhetsstyrkorna, särskilt för palestinska journalister i samband med demonstrationer.

De största tidningarna i landet är privatägda och kritik av regeringen och dess politik är vanligt förekommande. Det finns dock tendenser till ökad politisk inblandning i den nationella och privata mediemarknaden. Freedom House rapport om pressfrihet 2016 uttryckte oro över konsekvenserna för det pluralistiska medieutbudet av den förändrade konkurrenssituationen för israeliska dagstidningar. Gratistidningen Israel Hayom, som ägs av den amerikanske finansmannen Sheldon Adelson med kopplingar till

premiärminister Netanyahu, har ökat kraftigt de senaste åren och når idag 40 procent av israelerna. I detta sammanhang kan också noteras diskussionerna kring effekten på pluralismen i media av bolagiseringen av statstelevisionen.

Lagen om informationsfrihet ger israeliska medborgare rätt till insyn i offentliga myndigheters verksamhet och att begära ut information från myndigheterna. Undantag görs i lagen för sekretessbelagd information.

Internetanvändandet är utbrett i Israel och når närmare 80 procent av befolkningen. Den israeliska regeringen begränsar inte tillgång till internet och friheten på nätet respekteras som regel, även om samma censurregler gäller för internet som för andra medier. Från 2016 finns uppgifter om att militärcensurans förhandsgranskning har börjat inkludera bloggare och facebookanvändare som publicerar säkerhetsrelaterat material, ett krav som tidigare enbart gällde traditionella medier.

Ovan beskrivna utveckling, framför allt Israel Hayoms ökande marknadsandelar, bidrog till att Israel sjönk på Freedom House pressfrihetsindex för 2016 och omklassificerades från ”fritt” till ”delvis fritt”. Israel ligger på plats 101 av 180 på pressfrihetsorganisationen Reportrar utan gränsers index 2016.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfriheten respekteras i allt väsentligt. Israelisk lag ger starkt skydd för mötesfrihet. Demonstrationer mot regeringens politik är vanligt förekommande. Högsta domstolen har fastslagit att föreningsfriheten är en grundläggande rättighet. En förening kan förbjudas under vissa omständigheter, något som skedde 2015 med den norra grenen av den Islamistiska rörelsen tillsammans med ett antal associerade organisationer.

Religions- och övertygelsefrihet

Israels självständighetsförklaring slår fast att religionsfrihet ska råda i landet. I praktiken spelar den judiska ortodoxa lagen (*Halacha*) en viktig roll i israelisk lagstiftning och det offentliga livet, vilket har konsekvenser för de icke ortodoxa strömningarna inom judendomen samt för andra religioner. Enligt israeliska statistiska centralbyråns klassificeringssystem 2015 är drygt 75 procent av befolkningen judar, varav många identifierar sig som sekulära, 18 procent muslimer, 1,9 procent kristna och 1,6 procent druser.

Den ortodoxa judendomen intar en särställning, bland annat genom att det av staten finansierade ortodoxa chefsrabbinatet har överhöghet i judiska familjerättsliga frågor såsom giftermål och skilsmässa samt konverteringar. Högsta domstolen har slagit fast att konverteringar till judendomen som utförs av icke-ortodoxa rabbiner i Israel är giltiga i vissa fall. I praktiken erkänns dock inte dessa av det ortodoxa chefsrabbinatet, vilket bland annat gör det omöjligt för personer som har konverterats av icke-ortodoxa rabbiner att gifta sig i Israel. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter uppmanade vid sin granskning av Israel år 2014 att göra en översyn av alla lagar, inklusive de som ger det ortodoxa chefsrabbinatet rätt att bestämma på områden som påverkar icke ortodoxa judar och icke-judar, för att säkerställa att de inte diskriminerar personer, särskilt kvinnor, på grundval av deras religion eller avsaknad av religion.

Eftersom familjerätten anförtrotts de religiösa samfundet kan det i realiteten vara svårt att stå utanför dessa. En av flera konsekvenser är att borgerlig vigsel inte tillåts i Israel. Det har inte heller varit möjligt för en judisk person att i Israel ingå äktenskap med en muslim eller kristen. Borgerliga äktenskap ingångna utomlands erkänns dock. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter rekommenderade i sin senaste översyn att Israel tillåter borgerlig vigsel.

Flera bestämmelser i israelisk lag syftar till att skydda heliga platser. Flera av de senaste åren har sett en ökning av antalet incidenter av vandalism mot judiska, muslimska och kristna platser.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Israel har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO:s) åtta centrala konventioner. Tvångsarbete och barnarbete är förbjudet enligt lag. Lagen om likvärdiga arbetsmöjligheter förbjuder diskriminering på grund av kön, föräldraskap, familjesituation, sexuell läggning, etnicitet, ursprungsland, religiös eller politisk åskådning, partitillhörighet och ålder.

Den öppna arbetslösheten uppgick enligt israeliska Riksbanken under det tredje kvartalet 2016 till 4,9 procent. Siffrorna speglar endast antalet arbetssökande, där cirka 63 procent av befolkningen mellan 15 och 64 år räknas in i arbetskraften. Antalet sysselsatta är fortsatt lågt på grund av att en stor del av de ultraortodoxa judiska männen inte arbetar utan bedriver

religiösa studier liksom att många arabiska-israeliska och religiösa judiska kvinnor står utanför arbetsmarknaden.

Israelisk lag skyddar arbetares rättigheter att bilda och ansluta sig till fackföreningar, rätt till minimilön och övertid samt förhandlingsrätten. Enligt ILO är uppemot en tredjedel av alla arbetstagare i Israel fackligt anslutna. Sedan 1987 finns en lag som fastställer minimilöner, justerat efter inflation. Det israeliska parlamentet antog i november 2015 en lag som syftar till att successivt höja minimilönen.

Diskriminering i arbetslivet förekommer av arabiska israeler. Arbetslösheten är i genomsnitt dubbelt så hög för arabisk-israeliska män som för judiska män och omkring tre gånger högre för arabisk-israeliska kvinnor än för judiska kvinnor. Den arabisk-israeliska befolkningens genomsnittslön och representation i offentlig sektor är generellt lägre än den judiska. Arabiska israeler har ofta svårt att få anställning i funktioner med anknytning till nationell säkerhet. En anledning till särbehandlingen är att de arabiska israelerna, med undantag för druserna, inte omfattas av obligatorisk värnplikt. Myndigheterna har i ökande grad fokuserat på att stärka arabiska israelers närvaro på arbetsmarknaden.

Jämställdhet på arbetsmarknaden är lagstadgad. Kvinnor tjänar enligt israeliska statistiska centralbyrån 2016 i genomsnitt en tredjedel mindre än män. Den främsta anledningen förklaras av att kvinnor överlag arbetar färre timmar än män, men också får lägre ersättning per arbetad timma. Vid en jämförelse av genomsnittlig inkomst per arbetstimme är löneskillnaden 16 procent.

Situationen för utländsk arbetskraft är i viss mån oklar. Det finns uppgifter om att vissa gästarbetare som är beroende av sina arbetsgivare lever och arbetar under svåra, ibland tvångsmässiga förhållanden.

Intresset ökar bland israeliska företag för hållbarhet och företagens samhällsansvar (CSR). Antalet företag som väljer att rapportera om dessa frågor är fortfarande relativt lågt; ungefär en fjärdedel av de 350 största företagen deltog under 2016.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Majoriteten av den israeliska befolkningen har god tillgång till hälso- och sjukvård. Statens utgifter för hälso- och sjukvård uppgår enligt statistik från Världshälsoorganisationen (WHO) till omkring 7,8 procent av landets bruttonationalprodukt (BNP) år 2014. De lägre, men ökande, siffrorna i jämförelse med OECD-genomsnittet på 8,9 procent förklaras delvis av den stora andelen unga i den israeliska befolkningen.

Medellivslängden är 84 år för kvinnor och 80 år för män. Mödradödligheten är fem på 1 000 levande födda barn. Antalet barn som dör före fem års ålder är fyra per 1 000 levande födda barn.

En rapport från OECD 2012 pekade på skillnader mellan olika befolkningsgruppers hälsa. De israeler som inte är judar, lever utanför tätbefolkade områden eller kommer från socioekonomiskt mer utsatta förhållanden löper högre risk att drabbas av dålig hälsa och har svårare att få tillgång till adekvat vård. Hälsoministeriet och sjukvårdssystemet genomför för närvarande reformer för att minska ojämlikheter i hälsonivåer mellan olika grupper. Andra befolkningsgrupper som har sämre tillgång till sjukvård är asylsökande och migranter som uppehåller sig i landet utan tillstånd, då de inte täcks av den statliga hälsoförsäkringen.

Vissa miljö- och hälsoproblem har skapats av snabb befolkningstillväxt, begränsade vattenresurser och ökande jordbruks- och industriella aktiviteter, särskilt längs kustområdet. En utmaning med tydliga hälsoeffekter är luftföroreningar. På vissa platser överstiger luftföroreningarna de nivåer som fastställts av WHO och det israeliska miljöministeriet.

Rätten till utbildning

Israel håller en relativt god standard på utbildningsområdet. Skolplikt gäller från fem till 15 år och den statliga undervisningen är kostnadsfri från tre till 18 års ålder. Pojkar och flickor har samma rätt till utbildning. Statens utgifter för utbildning uppgick enligt statistik från OECD till omkring 5,9 procent av BNP år 2013, vilket är relativt högt i jämförelse med OECD-genomsnittet på 4,4 procent. Samtidigt spenderar Israel mindre per elev i absoluta termer än OECD-genomsnittet.

Utbildning erbjuds i fyra separata system med egna skolor, delvis annorlunda läroplan och självständig styrning; två sekulära i statlig regi på arabiska och

hebreiska, ett religiöst i statlig regi samt ett fristående judiskt-ortodoxt skolsystem. Befolkningen i åldersgruppen fem till 24 år har ökat med 40 procent mellan 1990 och 2010, vilket inneburit betydande förändringar inom utbildningssystemet. Omkring hälften av de israeliska grundskoleeleverna går idag i arabiska eller ultraortodoxa skolor. Många ultraortodoxa skolor undervisar endast i begränsad utsträckning i sekulära ämnen, vilket försvårar möjligheterna att studera vidare. FN:s kommitté för barnets rättigheter uttryckte 2013 oro för lägre investeringar i utbildningssystemet för arabisk-israeliska barn. Regeringen tillhandahåller inte obligatorisk utbildning i icke erkända beduinbyar och beduinbarn, särskilt flickor, fortsätter att ha lägst läskunnighet i landet.

Enligt OECD:s PISA-studie från 2015 presterade israeliska studenter under OECD-genomsnittet och Israel tillhör de OECD-länder som uppvisar störst skillnader i studieresultat mellan hög- och lågpresterande elever. Enligt en OECD-rapport 2016 har elever som går i de arabiskspråkiga och ultraortodoxa skolsystemen märkbart sämre studieresultat. Bland elever i det ultraortodoxa skolsystemet erhåller endast nio procent gymnasieexamen som möjliggör högre studier. Bland arabisk-israeliska elever är siffran 45 procent, jämfört med 72 procent bland judiska sekulära elever. Stora skillnader råder även mellan olika socioekonomiska grupper.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Levnadsstandarden i Israel är relativt hög och jämförbar med levnadsstandarden i många EU-länder. Israel placerade sig år 2015 på plats 18 av totalt 188 länder i FN:s utvecklingsprogram (UNDP:s) index över mänsklig utveckling. Israel har över de senaste decennierna upplevt en ökad levnadsstandard.

Israel tillhör de OECD-länder som har störst inkomstklyftor. Enligt statistik från OECD 2016 lever 21 procent av Israels befolkning under den relativa fattigdomsgränsen, jämfört med ett OECD-genomsnitt på 11 procent. Bland arabiska israeler och ultraortodoxa är fattigdomen större, 49 procent bland de ultraortodoxa och 53 procent bland arabiska israeler.

Frågan om socioekonomiska ojämlikheter ligger högt på den inrikespolitiska dagordningen. Under 2011 ägde stora demonstrationer rum mot höga levnadsomkostnader och för större social och ekonomisk rättvisa. Som ett svar på demonstranternas krav tillsattes Trajtenbergkommittén vars

reformförslag delvis har antagits. Statistik visar dock att många av de problem som demonstrationerna handlade om kvarstår.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Israel har ratificerat FN-konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor med reservationer för artiklarna 7 (b) och 16, vilka rör bland annat anställning samt frågor om äktenskapets ingående och upplösning. Israel har en hög andel välutbildade kvinnor och ingen könsdiskriminering återfinns i den sekulära lagstiftningen. En rad framsteg har gjorts de senaste åren för att säkerställa kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter, både genom ny lagstiftning och genom ökad medvetenhet i samhället. Israel har ett aktivt civilsamhälle som arbetar för att förbättra kvinnors ställning i samhället.

Diskriminering förekommer i familjerättsliga sammanhang, där delar av familjerätten faller under de religiösa samfundens jurisdiktion. De religiösa lagarna är till vissa delar diskriminerande mot kvinnor, till exempel vid skilsmässa. En judisk kvinna kan enligt religiös lag inte ta ut skilsmässa utan sin makes godkännande. Utan giltig skilsmässa kan hon inte gifta om sig och de eventuella barn hon får räknas som utomäktenskapliga, vilket innebär social stigmatisering i religiösa kretsar. Kvinnor inom andra religiösa samfund möter liknande problem. Frågor rörande underhåll och vårdnadstvist avgörs huvudsakligen i sekulära domstolar. FN:s kommitté för avskaffande av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) har uppmanat Israel att säkerställa att kvinnor inte diskrimineras i familjerättsliga sammanhang.

Staten tillhandahåller sjukvård och stöd inom familjeplaneringsområdet. Abort är tillåtet i lag under vissa förutsättningar och i praktiken nekas få fall.

Vissa religiösa grupper ställer i skilda sammanhang krav på separation mellan kvinnor och män inom bland annat försvarsmakten, kollektivtrafiken och andra områden. Representanter för den israeliska regeringen har tagit avstånd från ofrivillig könssegregering.

Enligt officiella siffror mördades 71 kvinnor under perioden 2014-2016, tre fjärdedelar av dem av nära anhöriga. Statistiken visar att arabisk-israeliska

kvinnor är mer utsatta för våld i hemmet än den judiska majoriteten. Det förekommer uppgifter om så kallade hedersmord. Det finns statligt finansierade härbärgen för kvinnor som fallit offer för våld i hemmet. Den senaste rapporten från CEDAW från 2011 noterade regeringens ansträngningar mot våld mot kvinnor via lagstiftning men uppmanade till mer utbildning inom rättsväsendet och mer uppmärksamhet på minoritetsgrupper.

Varken prostitution eller köp av sexuella tjänster är förbjudet i lag men lagförslag om att straffbelägga sexköp har diskuterats i parlamentet under flera år. Enligt officiella uppgifter uppskattas 12 000 personer vara prostituerade i Israel.

Barnets rättigheter

Det finns lagstiftning som skyddar barn mot våld i hemmet och mot människohandel.

Enligt israelisk lag är en person myndig vid 18 års ålder. Straffbarhetsåldern för barn är tolv år. Under 2016 antogs en ny lag som möjliggör att fängelsestraff utdöms mot barn under 14 år som misstänks för säkerhetsrelaterade brott.

Människorättsorganisationer riktar fortsatt kritik mot Israel för bristande skydd för minderåriga inom det militära rättssystemet. Enligt statistik från B'Tselem hölls tio minderåriga palestinier i administrativt förvar i augusti 2016. FN:s kommitté för barnets rättigheter uttryckte 2013 oro över uppgifter om att minderåriga palestinier utsatts för tortyr. Se vidare rapporten Mänskliga rättigheter i Palestina 2016.

Tillförlitlig statistik om barnprostitution saknas, men det israeliska socialministeriet uppskattar att över 1 200 barn (det vill säga under 18 år) kan vara utsatta. Myndigheterna ger stöd till ett flertal skyddade hem för barn. FN:s kommitté för barnets rättigheter påtalade 2015 att fall av människohandel, barnprostitution och barnpornografi inte utreds tillräckligt, samt att förbrytare i alltför låg utsträckning åtalas och döms, och då endast till kortare fängelsestraff.

FN:s kommitté uttryckte i sin översyn 2013 oro över den ökande fattigdomen bland barn. Vart tredje barn lever under eller nära den relativa

fattigdomsgränsen, vilket särskilt påverkar ultraortodoxa och arabisk-israeliska barn.

Barn till utländsk arbetskraft får inte automatiskt uppehållstillstånd i Israel och många uppehåller sig i landet olagligt. Det är svårt att hitta tillförlitliga siffror om antalet barn till gästarbetare. Uppgifterna varierar mellan flera hundra till flera tusen barn.

Minimiåldern för rekrytering till de väpnade styrkorna är 18 år.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

FN:s kommitté för avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD) uttryckte 2012 oro för att förbud mot rasdiskriminering inte inkommerats i grundläggande lagar i Israel.

Den största minoriteten utgörs av de arabiska medborgarna i Israel, varav många identifierar sig som palestinier och vilka också inkluderar beduiner, nedan benämnda arabiska israeler. Bland dessa, som utgör 20 procent av Israels befolkning, är drygt 83 procent muslimer, nio procent kristna och åtta procent druser. Arabiska israeler har generellt sett sämre förhållanden vad gäller inkomst, anställning, hälsa, utbildning och boende än den judiska befolkningen. Arabiska israeler är också underrepresenterade inom de politiska institutionerna. Kommuner med huvudsaklig arabisk-israelisk befolkning tilldelas mindre ekonomiska resurser. Ekonomiska indikatorer har förbättrats något de senaste åren men ökande klyftor i förhållande till den judiska majoriteten förstärker intrycket av stagnation eller ökande ojämlikhet.

Även vad gäller tillgång till land förekommer diskriminering mot arabiska israeler, vilket också påtalats av FN:s kommitté mot rasdiskriminering. Icke-judiska medborgare har inte rätt att arrendera mark på samma villkor som judiska medborgare. Cirka 93 procent av marken i Israel förvaltas eller ägs av staten genom Israels markmyndighet (ILA) och kan inte köpas utan endast arrenderas. Under ILA sorterar Judiska nationella fonden (JNF), som kontrollerar drygt en tiondel av den statsägda marken och vars stadgar förbjuder upplåtelse eller uthyrning av mark till icke-judar.

Människorätsorganisationer har uttryckt oro över bristande planering (*master plans*) för områden med huvudsaklig arabisk-israelisk befolkning, vilket leder

till byggande utan tillstånd och därefter demoleringar. Israel beslutade 2016 att intensivifiera åtgärder mot illegalt byggande, vilket särskilt påverkar arabiska israeler.

Israel har vidtagit en rad åtgärder för att åtgärda socioekonomiska ojämlikheter. I slutet av 2015 antogs en omfattande femårsplan för ekonomisk integration av arabiska israeler i syfte att minska klyftorna inom områden som utbildning, kollektivtrafik, infrastruktur, anställning, boende och säkerhet. Planen har välkomnats av civilsamhälleorganisationer men det finns frågetecken kring dess implementering.

Bland arabiska israeler är beduinerna mest socioekonomiskt utsatta med sämre tillgång till land, boende, utbildning, anställning och hälsa jämfört med den judiska delen av befolkningen. Två tredjedelar av de drygt 200 000 beduinerna bor i sju av statens anlagda samhällen och resten i 35 så kallade icke erkända byar, som saknar grundläggande infrastruktur och samhällstjänster. Alla byggnader i de icke erkända byarna ses som illegala, och kan därmed bli föremål för demolering. Staten har i årtionden uppmuntrat beduiner att flytta till de erkända samhällena men majoriteten är ovilliga att ge upp sina anspråk på marken som de kan ha bott på i århundraden, vilket är ett krav för att få bo i samhällena. Riksrevisorns utvärdering av regeringens politik mellan 2008-2014 pekade på avsaknaden av framsteg i behandlingen av beduiner. Endast en procent av alla landtvister har lösts, viss infrastruktur saknas fortfarande i de erkända samhällena och femårsplanen för utveckling mellan 2012-2016 har flera brister.

FN:s kommitté mot rasdiskriminering har också uttryckt oro för uppgifter om upplevd och faktisk diskriminering mot minoriteter inom den judiska befolkningen. Det gäller trots regeringens ansträngningar för särskilt nyanlända judiska grupper. Särskilt de cirka 135 000 israeliska judarna av etiopiskt ursprung är socioekonomiskt utsatta och utsätts för diskriminering, från främst enskilda individer. I juni 2015 efter demonstrationer mot polisvåld tillsattes en kommitté som föreslagit en rad åtgärder för att förbättra situationen. Uppgifter från civilsamhällesorganisationer pekar på underrepresentation av judar med bakgrund i Mellanöstern och Nordafrika (*mizrahim*) i högre utbildning, arbetslivet samt inom politiska institutioner och rättsväsende.

FN:s kommitté mot rasdiskriminering har uppmanat Israel att öka ansträngningarna för att stävja rasistiska och främlingsfientliga händelser och retorik, inklusive från offentliga företrädare och religiösa ledare.

Lagen om medborgarskap och inresa i Israel från 2003 innebär inskränkningar av rätten till familjeåterförening för israeler som är gifta med medborgare i Palestina, eftersom dessa inte kan få permanent uppehållstillstånd i Israel. Lagen har kritiserats av människorättsorganisationer och av olika FN-kommittéer.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Förbudet i lag mot diskriminering på grund av sexuell läggning i israelisk lag respekteras generellt, även om diskriminering förekommer i vissa delar av samhället. Högsta domstolen har slagit fast att homosexuella personer har samma rättigheter som heterosexuella vad gäller invandring, arbetsrättsliga förmåner och arv. Eftersom borgerlig vigsel inte förekommer finns inte möjligheten att ingå samkönade äktenskap respektive registererat partnerskap. Partnerskap och samkönade äktenskap som ingåtts utomlands erkänns dock. Sambor av samma kön har samma rättigheter som heterosexuella par. Homosexuella par har samma rätt som heterosexuella par att adoptera barn. Homosexuella kvinnor har rätt till insemination. Israel erkänner rätten att byta kön. Diskriminering på grund av sexuell läggning är förbjudet i arbetslivet och i försvarsmakten, dock förekommer fall av diskriminering.

Hbtq-personer diskrimineras generellt sett inte inom de sekulära delarna av samhället men homosexualitet är inte allmänt accepterat inom mer religiösa grupper. Skillnader finns också mellan geografiska områden och inom hbtq-kollektivet, där risken för diskriminering är högre för trans- och queerpersoner. I flera av de större städerna, i synnerhet Tel Aviv, råder stor öppenhet mot hbtq-personer. Det finns ett aktivt civilsamhälle som arbetar för hbtq-personers mänskliga rättigheter, och Pride-festivaler äger rum över hela landet. I samband med en attack av en ultraortodox man mot en Pride-festival i Jerusalem 2015 dödades en person och flera skadades.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Israel har ratificerat FN:s flyktingkonvention från 1951 med reservationer för artiklarna 8 och 12.

Under åren 2006 till 2012 kom enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) cirka 65 000 migranter och asylsökande till Israel via gränsen från Egypten, huvudsakligen från Eritrea och Sudan. Israeliska myndigheter menar att majoriteten av dessa är arbetskraftsinvandrare medan UNHCR och människorättsorganisationer menar att många av dem kan ha giltiga asylskäl. Sedan ett stängsel uppfördes 2013 längs gränsen mot Egypten har antalet personer som olagligen passerar gränsen minskat dramatiskt. De senaste två åren har antalet icke-judiska georgier och ukrainare som söker asyl i Israel ökat.

Utsikterna för att personer ska beviljas asyl i Israel är små. Mekanismer för flyktingmottagande saknas i stort sett och praxis för asylutredningar, som sköts av immigrations- och befolkningsmyndigheten under inrikesministeriet, är inte offentlig. Åren 2015 och 2016 godkändes endast tre asylansökningar. Enligt Amnesty väntade runt 18 000 ansökningar på svar i november 2016. Vissa har väntat över sex år, trots kritik från Högsta domstolen och Riksåklagarämbetet. FN och människorättsorganisationer har återkommande uttryckt oro för att landet rutinmässigt ger avslag eller underlåter att behandla en majoritet av asylansökningarna.

Israel erbjuder inte permanenta lösningar för konventionsflyktingar utan ger främst eritreaner och sudaneser ett tillfälligt kollektivt skydd mot deportering genom tillfälliga viseringar i två till fyra månader som kan förlängas. Israel söker samtidigt få personer med tillfälligt kollektivt skydd mot deportering att lämna landet exempelvis genom vidarebosättning eller omlokalisering genom avtal med tredje land. Statens avtal med tredje land är föremål för rättsprocess i Högsta domstolen. UNHCR uppskattade att antalet personer i Israel med skyddsbehov i slutet av 2016 uppgick till cirka 40 000, varav runt 80 procent var män.

Tillvaron i Israel för asylsökande försvåras genom olika administrativa och andra åtgärder, såsom längre tids förvar. De omfattas inte av det statliga sociala skyddsnetet utan är till stor del hänvisade till civilsamhällets organisationer för uppehälle, mat och sjukvård, även om OECD har noterat att tillgång till hälso- och välfärdstjänster har förbättrats de senaste två åren. De har inte heller rätt att arbeta i Israel men i praktiken har israeliska myndigheter sett mellan fingrarna med att många anställs av israeliska arbetsgivare.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Israel ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2012.

De senaste 20 åren har ett flertal regleringar antagits för att förbättra situationen för personer med funktionsnedsättning såsom rätten att vara en integrerad del av samhället och förbud mot diskriminering på arbetsplatser. De senaste åren har två reformer för personer med psykiska funktionsnedsättningar genomförts.

Personer med funktionsnedsättning har rätt till statliga inkomst-, hyres- och transportbidrag samt omfattas av lagen om lika anställningsmöjligheter. Alla offentliga lokaler ska anpassas för personer med funktionsnedsättning. Det finns i stor utsträckning servicemöjligheter för personer som väljer att bo på egen hand.

Enligt en rapport 2015 från det israeliska justitieministeriet lever omkring en miljon israeler med någon form av funktionsnedsättning. Av dessa upplever cirka 80 procent att de blir diskriminerade. Sysselsättningsnivån bland de drygt 700 000 som anses vara i arbetsför ålder är cirka 60 procent för personer med lindrigare funktionsnedsättning och knappt 40 procent för personer med omfattande funktionsnedsättning.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1979.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1991. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2005. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2008.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2012.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1954. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* signerades år 2001.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Mänskliga rättigheter, liksom frågor rörande demokrati och rättsstatens principer, tas kontinuerligt upp i Sveriges och EU:s dialog med israeliska företrädare. EU har sedan 1995 ett associeringsavtal med Israel som innehåller klausuler om respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer samt strukturer för dialog.

Respekten för mänskliga rättigheter i Israel granskades i FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet) i oktober 2013, (*Universal Periodic Review*). Israel genomförde samråd med civila samhället. Israel erhöll totalt 237 rekommendationer, accepterade 105 helt eller delvis och avslog 132, de flesta relaterade till ockupationen av Palestina.

Sverige stödjer israeliska organisationers arbete för mänskliga rättigheter i det av Israel ockuperade Palestina genom det så kallade Sekretariatet för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, som stöds av Sverige, Danmark, Schweiz och Nederländerna. EU-delegationen i Tel Aviv har ett program för mänskliga rättigheter med en budget på 1,2 miljoner euro per år. Dessa medel går till projekt som främjar respekt för mänskliga rättigheter och bidrar till ett samhälleligt klimat som stärker civilsamhället.